

ПРЕКАРІАТ ЯК ФЕНОМЕН ТРУДОВОЇ МОБІЛЬНОСТІ У ВЕЛИКИХ МІСТАХ

Власова Д.М.

Науковий керівник – Решетило В.П., д-р екон. наук, професор

Великі міста є локомотивом соціально-економічних перетворень і водночас епіцентром великих економічних і політичних потрясінь, зокрема, у сфері соціально-трудових відносин. Прискорення мобільності робочої сили і водночас зростаюча прірва соціальної нерівності проявляє себе у феномені прекаріату. Аналіз цього явища набуває все більшої актуальності та є метою даної роботи. Комплексний підхід дозволить уникнути однобічності при оцінюванні наслідків зазначених процесів.

Прекаріат (від лат. *precarium* – нестабільний, негарантований і «пролетаріат») – соціальний клас працівників з тимчасовою або частковою зайнятістю. Для прекаріату характерні: нестійке соціальне становище, слабка соціальна захищеність, відсутність багатьох соціальних гарантій, нестабільний дохід. Трудові відносини між працівниками і роботодавцем носять назву прекарізація.

Прекаріат уособлює відчуження не тільки від результатів праці, але і від всього суспільства значних соціальних груп, які відчують особливо витончені форми експлуатації їх праці, їх знань, їх кваліфікації, а в кінцевому рахунку і якості життя. Крім того, четверта проміслова революція докорінно змінює ланцюжок створення додаткової вартості і спричиняє зникнення цілих галузей.

Сучасний прекаріат – це, по-перше, частина працездатного населення, обмежена і позбавлена тих прав, якими володіють постійно співробітники, що мають гарантовану зайнятість.

По-друге, прекаріат складається з людей, які працюють неповний робочий день або сезонно.

По-третє, це ситуація, коли працівників переводять на неповну зайнятість з неадекватним підвищенням інтенсивності праці.

По-четверте, це частина мігрантів, права яких ущемлені, з низкою оплатою праці та відсутністю гарантій щодо багатьох соціальних благ.

По-п'яте, прекаріат поповнюють стажери частина студентства, які претендують на те, щоб зайняти в суспільстві і професії стійке положення. Ця частина молоді перебуває в стані невизначеності, погоджуючись на випадкові і непостійні види зайнятості, часто нижче своїх можливостей і виправданих претензій на гідне місце в житті.

Для подолання прекаріату потрібно:

1. Удосконалення трудового законодавства з метою впровадження принципів гідної праці, заохочення роботодавців до створення постійних робочих місць; внесення змін у трудове законодавство, які дозволять розширити права тимчасових працівників. Недоліки: ризики втрати конкурентоздатності для національної економіки на міжнародній арені поряд з тими країнами, де такі принципи не впроваджуються.

2. Розробка спеціального індексу соціальності праці за допомогою економічних статистичних даних і соціологічних досліджень, який би демонстрував міру експлуатації працівників, застосовану для виробництва конкретного товару чи послуги на усіх стадіях технологічного процесу. У перспективі цей індекс можна використовувати для публічного тиску на антисоціальних роботодавців, погрожуючи погіршити їхній імідж або навіть бойкотувати їхні товари. Недоліки: слабо пророблена тема соціальної відповідальності; закріпленість багатьох технологічних процесів виробництва вітчизняних товарів на підприємствах поза Україною, соціальність яких, скоріш за все, неможливо дослідити.

3. Гарантований базовий дохід, тобто надання можливості усім громадянам отримувати деяку мінімальну фінансову допомогу від держави незалежно від умов, в яких вони опинилися. Недоліки: складнощі з урахуванням нелегальних мігрантів та інших аналогічних категорій населення; невизначеність трудових мотивацій для людей, яким гарантовано мінімальний дохід.

4. Соціальні програми – впровадження державою соціальних заходів з безкоштовного забезпечення базових людських потреб (харчування, житло, медицина тощо) без жодних обмежень для їх користувачів. Вони протиставляються адресним соціальним програмам, які спрямовані для допомоги найбільш уразливим категоріям населення. Недоліки: необхідність виділення досить значних ресурсів для реалізації цих програм; невизначеність трудових мотивацій для людей, яким гарантоване забезпечення базових потреб.

1. Бізюков П. Диктатура прекаріата: [Електронний ресурс] / П. Бізюков. – Режим доступу: https://www.gazeta.ru/comments/2014/04/29_x_6013393.shtml.

2. Кремень В. Прекаріат: крик «червоного півня» [Електронний ресурс] / В. Кремень, В. Ткаченко. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/science/prekariat-krik-chervonogo-pivnya-.html>.